

מבעד למסוה

(שעורים בהסתמלות)

מכל "מלמדי" השכלתי. מכיון שקראתי בעתונים בדבר החלטת המורים לפתח את בתי הספר לאחר שקבלו

משכרת של נובמבר ודצמבר בבתי-אחת, רצתי זכותה והזמנתי מיד לאספה כללית את כל "החבריא" שלי, קרוב ל"מניין" בלי עין-הרע, ונכנסנו לישיבה — בדלתים סגורות, כמוכזב — כדי לדון ע"א פתיחת ה"הדר" שלי ל"זמן" החדש.

א"א יכול למסר לכם בדיוק ובפרטרוט, כדרכי, את פרטי האספה שלנו מפני קוצר הזמן והמקום, ואולם יכול אני לגלות לכם עכשיו רק זאת, תלמידי החביבים, כי כל הענין של ה"הדר" שלנו עמד כהזקת סכנה ר"ל... נבחרו שני נואמים כנגד, דהיינו ה"עור כנגדי" שתח"ה וביחוד התותנת שלי, ששלח עלי הקב"ה בזמן האחרון, ושתינת עמדו על הדרישה בכל תקף מאת הנהלת "הסולל" לשלשל לי את המעות, פשיטא-דספרא, בראש חדש דוקא כמו לעקירי ועד-הסיוע ומאחר הפסה עלי לדרש הוספה של עוד חמישה פונט לכל הפחות על כל שיעור — כך היא אומרת ודופקת בשעת מעשה האגרופה על השלחן — ואם אין ימח"ו המנהלים שלך לכתב להם בעצמם את ה"עזמות" ! והזקנה תנא דמסייע לה, גת-

גלגלה עלי בטענה ואומרת כי "בלי מזומנים אין אנו מהותנים" ובלי זה (משפשפת באגודלה על הקמיצה לאות של מטבעות) אין זה (מורה באצבעה על המסוה) והביאה לי ראיות דוקא מן המורים שישנם כאלה — הכל היא יודעת ! — שיש להם ב"ה בית גדול בתל אביב ובית לאקטון גם בבית הכרם, הוין מהכנסות צדדיות ממודעות, מור וקציעה, שבלת זכו, כידוע, ובכ"ז אינם מתביישים לבכות, להתאוגן כל הימים ולתבע תמיד, ואגב ריזוה לי על הצפיעים והצפיעות שהנן אותם הקב"ה בפיות — פיקערם בלשונה — וכתבי-איום של שכר למור ועל הפנקס של המיטבה, כלומר המיטבה, ש"צבה" לא-עליכם בזמן האחרון כרכ האכילה בהגד הפסח, כנראה, ועוד מיני טענות כאלו שאין עליהן פירכא.

ואולם גם אני לא טמנתי, כמו שאומרים, את לשוני בצלחתי, עליתי על הבמה ופתחתי את נאומי בנחת ובמלים ספורות כפנינים כימי, כנהוג שם באספות, ופתאום התלחבתי וצעקתי בקול של "היסטריקה" עד שנתבהלה החברה הקטנה שלי וכיד אחזו בהטמיהם והתאפקו בכל כחם שלא יתפקעו בצחוק, כמו לכישל בבית העם, ודברתי בשם ההנוך והאיי-דיאל ואלפי התלמידים והתלמידות שלי המצפים לאמרי-פי בכל ערב שבת ואגב הראיתי להם, שחור על גבי לבן, מכתבים מלאים "תהלות ותשבחות" מכל צד ומחאה נמרצה מכל תלמידי ביפו שמשחים את ה"עזמות" עד למוצאי שבת אחר צאת הכוכבים וגזולים מהם ענגי-שבת ר"ל, ותבלתי את נאומי בדברי הלצה מ"ההגדה" (לא של פסח !), שעתידה להיות ההגדה הא"י בה"א

הידיעה — כך הצהיר בפרוש אחד מיודעי דבר, כלומר המהכר בעצמו — ואח"כ העי-מדתי את ההצעה למנין וברוב מועט של קול אחד — הקול של הקטן שבחבורה דוקא — נצל "ההדר" שלנו. כבר פרסמתי מודעות בכל הוצות ירושלם עיה"ק ע"א פתיחת ה"הדר" שלי בשבוע הבעל"ט, פרשת "ת ז ר י ע" — ממש כמו שראינו בשבוע זה במודעות של "בית הנוך לבנות" של ה ח ר ד י ב, כי הלא אמרתי לכם כבר : מכל "מלמדי" השכלתי, ומת ל ס ו ד י יותר מכלם", מהמת שבזמן האחרון ראיתי לשמחתי כי אחדים מהם החלו להתחרות בי קצת ומנסים לכתב על ענינים שונים "א-לא-עזמות"... מדוע לא ? מהיכא-דתי ! "בכל אדם מתקנא הוין מתלמידו" אפילו ב"הארץ"...

ובתג הפסח הזה לא זזתי יד מתוך ידו של ה"רבי" שלנו עוד בערב-פסח הזמנתי אל האהל וישבתי לימינו של ה"רבי" עם כל הנכבדים, כנהוג, כדי לקבל את פני בני המור ההולכים לבני מוסת, פתאום נשמע בפתח האהל קול קורא לפניו : "פאליוסקוט-אל-סהיוני !" (יפל הציוני !) ולאחר יטעה קלה גגש ה"סהיוני" אל המיפתח לחץ את שתי ידיו בחמימות רבה וברך אותו ואת בני-דודנו בברכת הג ש"מת. באותה שעה ראיתי כי הפך הקב"ה עלינו אצ הכתוב: הקול קול ישמעאל והידים ידי יעקב ללחיצה ולנשיקה, ונשיקת ר' מישה קוימא תוכיה !... בראשון של פסח הלכתי להתפלל, כנהוג, עם המנין הראשון של ה"רבי" בחור-

בה. כשהגעתי לשער יפו ראיתי את בני דודנו, שיצאו בנעריהם ובזקניהם, בתופים ובמהולות לקראת אחיהם ה"הלאילי" (החבי-הונים). גם הממשלה שלחה לכבודם "בלי-זמר", שתי עגלות משורינות, ועליהן עמדה מקתלה של תזמרת מכני "עשרת השבטים". המנצה על הנגינות עמד על המשמר וצפה מרחוק לא באספקלריה אלא במשקפת ארוכה על עיניו וב"סמייל" (היוד) האנגלי על שפתיו... (אגב שמעתי בסוד מפי אחד הקד צינים הגבוהים שהוא אתי כ"שנים אחרים", כי ליתר בטחון הציע המושל בלוגדון להביא לעירנו לכבוד נבי-מוסח הכא תותח של 42...) שפעת קלינסין והיילות מזויינים בלולבים ואתרוגים עפו על סוסייהם באחש-תרגים ובני-הרמכים ושוטרים ערכים רכבו על נבוטיהם העבים ופורו את אהב"י שגד-חקו, כנהוג, בקפטניהם הכחולים והאדומים ובמונכותיהם בנות י"ג וגבות לתוך הקהל שלהם... המושל שלנו רכב בראש ונהנה לקריאות החבה של בני-דודנו ל"סהיוניה" ולבלפור וראש המשטרה שהוא בבחינת "כוכב-עץ" משער שבס, הביט אך ורק למעלה, אל בתי הקפה, שהיו מלאים תרכושים אדומים ושהזרים, מלמעלה כפשי פשים גדולים במחילה, תחתונים רחבים ונפוחים מלמטת, כסאות מאחוריהם בידיהם וכנדלים מוכנים לרגליהם, ממש כמו כיום בוא המשלחת... (בנראה, ש"הדג-מלוח" הצבאי עבר ליפו ובמקומו שלח לנו הקב"ה את ה"שלו" (פאטריוג' בלשונם) כמו במד-בה, כדי לעשות נחת-רוח לבני דודנו...) ובשעת מעשה חשבתי בלבי : מה כל החרדה הזאת ? הן בימי הרודי-ישמעאל הם-

פיקו כמדומני רק חצי תריסר של "קורבא" טשים" ו"קוטשוק-זאביט" (קצין קטן) אחד כדי להבריא את כל החבריא הזאת כארנבות זכעכברים ממש...

כשראיתי את כל המהומה הזאת זכרתי את הפסוק : "וגשמרתם לעצמותיכם", חבשתי מיד את המסוה על פני לבל יכירוני בני דודנו ועקרתי את רגלי משה, ואולם, איך אומרים חברות ? — אזנים לכותל וגם ל"עזמות", והנה הגיעו לאזני דברי שיחה בין מפקד אניה אמריקנית, שבא לתור את "ו'ירזואלם" ועמד לפני מלון "מורקום" ובין המורה-הדרך הערבי שלו, שאל המפקד : מפני מה באו כל התותחים האלה והשמירה המעולה הזו ?

— "וועלל ! — ענה ה"גאיד" באנגלית ברברית שלו — היום הולכים החברונים להתפלל בנכיר-מוסא והממשלה צריכה להגן עליהם בפני ה"זוי-אונים"...

ואת זה לעמת זה עשה האלהים בירושלם עיה"ק. כדרך הליכתי העירה הצעתי, כדרכי לתוך החנויות והנה נגלה לנגד עיני דבר נפלא : ביצת-פסחא עגולה ויפה ועליה צלב קטן ועל ידה ביצת-פסח לבנה ומקושטת במגד דוד ועליה דבוק בול של הקרן הקימת בת-מונתו של ר' שמואל מוהליבר...

אגב נזכרתי במעשה שהיה בזמן האחרון, בתיר יהודי שנכנס לחנות של "מוזרת ירושלם" ברחוב יפו ובקש למכר לו — צלב, כשהביע החנוני את השתוממותו על שאלתו זו והציע לפניו לקנות לו מזכרת עברית מירושלם, סרב ואמר :

עד שאמר ה"רבי" קדיש דרבנו, נפטר מהקהל, שהתנפל עליו בברכת שלום ואחד התירים האמריקנים, יהודי מגולח בלו וקצר קומה, הבקיע לו דרך בין הנאספים ונרחק בסכנת-נפשות ממש כדי לעשות "שייק" האנב" לה"רבי". ואני ה' עזמות עמדתי מרחוק ולא רצתי — את הטאי אני מזכיר — לחץ ידו, כחמת שאני מאמין לו בלא תקיעת כף...

ה"רבי" הודה לרב קוק על ההפטרה היפה וביהוד על הנאום שלו על "הלנו אתה אם לצרינו" וגם הביע תודה לגבאי על ה"מי שברך" שעשו לו ועל הסדר המצוין ששרר באולם, כיחוד בכניסה, במשך כל התפלה וכיחוד הבעת צערו העמוק שלא יוכל להשתתף ב"אתקינו סעודתא" ו"קדוש", נסתלק פתאום ואיננו, כי לקחו השוטר אל "שער האשפות" ועשה "ויברח" אל הר הזיתים... וכשעברתי לפני מלון אמדורסקי זכרתי את דברי הנואם שהשוה את הרבי לנחמיה ומכלי משים עלה בזכרוני הפסוק בנחמיה זו שאמר: "חאיש כמוני יברח?"...

עז מות

תחת כפת החורבה... נגשתי בלאט אל אחד מבני לויתו של ה"רבי", שבקשו מאתו או שפקדו עליו ללכת לבית הכנסת ואגבדיהטא תפש במקום סדור או מחזור שאין לו בבית — "בייביל" אנגלי עם תרגום עברי, שזהו בטח כל האוצר העברי שנשאר אצלו בביתו וראיתי כי במשך כל התפלה היה תנ"ך זה פתוח לפניו בספר "שמואל" — "את מי עשקתי את מי רצצתי ובז'חמור מי לקחתי?"...

כנראה, שרמז ה"רבי" לחזן שלנו להדריך הפעם בתפלותיו כדי לא להפגש עם בני דודנו בדרכם למקום המקדש, ואולם בני-דודנו למדו מאתנו גם זה ורמזו להדריך להם להאריך אף הם בתפלותיהם, להבדיל, כדי לעבב, ובשעה שהחזן שלנו כבד אותנו בגרונו ובסלסוליו כמורגנשטרן בשעתו ושר לפנינו: "אין באלקינו" ענו בני-דודנו: "אין כמוסטפנו", בת-קול יוצאת מהחורבה, מכריזה ואומרת: "אין כאדוננו, אין כמושיענו" וקול ישמעאל נשמע ברמה בחוצות ירושלם בירתנו: "אין במלכנו, אין כמוסא-קזימנו"... וכך נמשך "הדואט"

— "נאו, נאו! (לא, לא!) רוצה אני דוקא ב"קרייסט" כדי להביא מזכרת לה"ש-קצה" שלי באמריקה. מארץ הקדש... לא עברו רגעים מועטים ונכנס אלינו תיר גוצרי ובקש למכר לו ציציות, בשביל ידיו היהודי, כחמת שהבטיח להביא לו מזכרת חשובה מירושלם עיה"ק...

* * *

הפעם נכנסתי לחורבה בלי פספורט אמריקני ובכ"ז זכיתי למקום דוקא ב"מזרח" — מצד שני — בתוך המושבה האמריקנית שלי... | למולי, בין הבמה וארון הקדש ישב הרבי תחת החופה והאפיריון שהמטו לו הפעם, עטוף בטלית שכלה תכלת ושקוע במחזורו, לימינו הרב במזנבתו העגולה ותקטנה, על ידו יורש העצר ומאהוריו נושא הכלים; לשמאלו מיניסטר-המשפטים ועל ידו המשנה למלך ר' מרדכי מניו יורק, ואני — למה אכחד? — עמדתי במזרח ולבי בסוף מערב ב...עזרת גשים: עיני משפילות במחזור ועל כל סביבותיו ומטייפין למעלה, בברז להבדיל, לקאקי היורי העפות ומרחפות